

ТЕОРЕТИЧНИЙ І СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

©2021 ЛЯШЕВСЬКА В. І., БУТЕНКО М. К., ПЕРВУШИНА І. А.

УДК 347.7.336
JEL: F00; F02; P45

Ляшевська В. І., Бутенко М. К., Первушина І. А. Теоретичний і статистичний аналіз міжнародного бізнесу та зовнішньоекономічної діяльності України

Метою дослідження є зростаюча залежність національної економіки від зовнішніх впливів. У статті порушується питання створення гео економічної стратегії розвитку держави як повноцінного суб'єкта світових економічних процесів з метою збільшення багатосторонньої співпраці та більшої участі в міжнародних і регіональних інтеграційних проєктах. У зв'язку з цим стає зрозумілою необхідність ретельно вивчити особливості ведення й управління міжнародним бізнесом і проаналізувати зовнішньоекономічні зв'язки. Міжнародний бізнес можна визначити як ділову взаємодію фірм різних форм власності або їх підрозділів, розташованих у різних країнах, основною метою яких є отримання прибутку, користуючись перевагами міжнародних комерційних операцій. Розглянуто розвиток міжнародного бізнесу та зовнішньоекономічну діяльність України з країнами Азії. Досліджено характер і перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та певними країнами Азії, обґрунтовано його стратегічні пріоритети та визначено місце країн регіону в гео економічній стратегії держави. На сучасному етапі економічні відносини між Україною та країнами Східної Азії реалізуються через досить обмежені форми співробітництва, які потребують більшої диверсифікації, симетрії та структурної рівноваги. Зроблено висновок, що в системі зовнішньоекономічних пріоритетів України співпраця з країнами Східної Азії створює можливості для диверсифікації зовнішньої політики, активізації співпраці з визначенням спільних цілей і завдань двостороннього економічного розвитку. Стратегічною умовою подальшого поглиблення співпраці є взаємне визнання на офіційному рівні стратегічного партнерства як важливого елемента, який передбачає підписання додаткових двосторонніх угод про додаткові умови та принципи співпраці.

Ключові слова: міжнародний бізнес, зовнішньоекономічна діяльність, статистика, експорт, імпорт, економіка, інтеграція.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-44-48>

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Ляшевська Вікторія Іванівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри маркетингу та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: v.i.liashevska@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6520-3632>

Бутенко Марія Костянтинівна – студентка економічного факультету, кафедра маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: masha.musiclove@gmail.com

Первушина Ірина Андріївна – студентка економічного факультету, кафедра маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: eirene.pervushina@gmail.com

UDC 347.7.336
JEL: F00; F02; P45

Liashevska V. I., Butenko M. K., Pervushyna I. A. A Theoretical and Statistical Analysis of International Business and Foreign Economic Activity of Ukraine

The research is aimed at the growing dependence of the national economy on external influences. The article raises the issue of creating a geoeconomic strategy for the development of the State as a full-fledged subject of world economic processes in order to increase multilateral cooperation and more sufficient participation in international and regional integration projects. In this regard, it becomes clear the need to carefully examine the features of conducting and managing international business, analyze foreign economic relations. International business can be defined as the commercial interaction of firms of different forms of ownership or their divisions located in different countries, the main purpose of which is to make a profit, taking advantage of international commercial operations. The development of international business and foreign economic activity of Ukraine with Asian countries are considered. The nature and prospects of development of foreign trade cooperation between Ukraine and several Asian countries are researched, its strategic priorities are substantiated and the place of the countries of the region in the geoeconomic strategy of the State is determined. At the present stage, economic relations between Ukraine and the countries of East Asia are being implemented through rather limited forms of cooperation that require greater diversification, symmetry and structural equilibrium. It is concluded that in the system of Ukraine's foreign economic priorities, cooperation with the countries of East Asia creates opportunities for diversification of foreign policy, intensification of cooperation with the definition of common goals and objectives of bilateral economic development. A strategic condition for further deepening of cooperation is mutual recognition at the official level of strategic partnership as an important element, which provides for the signing of additional bilateral agreements on additional conditions and principles of cooperation.

Keywords: international business, foreign economic activity, statistics, exports, imports, economy, integration.

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Liashevska Viktoriia I. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Marketing and Management of Foreign Economic Activities, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: v.i.liashevska@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6520-3632>

Butenko Maria K. – Student of the Faculty of Economics, Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: masha.musiclove@gmail.com

Pervushyna Iryna A. – Student of the Faculty of Economics, Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: eirene.pervushina@gmail.com

Зовнішньоторговельне співробітництво є однією з найважливіших складових зовнішньоекономічних відносин України. Зростаюча залежність національної економіки від зовнішніх впливів порушує питання створення гео економічної стратегії розвитку держави як повноцінного суб'єкта світових економічних процесів з метою збільшення багатосторонньої співпраці та більшої участі в міжнародних і регіональних інтеграційних проектах. У зв'язку з цим стає зрозумілою необхідність ретельно вивчити особливості ведення й управління міжнародним бізнесом і зовнішньоекономічними зв'язками. Міжнародний бізнес можна визначити як ділову взаємодію фірм різних форм власності або їх підрозділів, розташованих у різних країнах, основною метою яких є отримання прибутку, користуючись перевагами міжнародних комерційних операцій.

Проблему співробітництва України з країнами Азії досліджували такі вітчизняні науковці, як О. Г. Білорус, А. В. Власенко, В. М. Галик, С. Гасім, Н. М. Грущинська, І. В. Клименко, Н. Ю. Коровайченко, О. В. Кравченко, З. Я. Макогін, А. І. Мокій, А. А. Українець, А. С. Філіпенко та інші.

Об'єкт дослідження – процес розвитку бізнес-відносин і співпраці між Україною та країнами Азії.

Предмет дослідження – структура, динаміка та перспективи зовнішньоторговельного бізнес-співробітництва між Україною та країнами Азії.

Країни світу існують не ізольовано, навіть найрозвинутіші з них не здатні забезпечити умови для ефективного виробництва всіх видів товарів і послуг. Ці завдання вирішуються за допомогою міжнародного співробітництва, яке базується на міжнародному поділі праці, який послужив основою міжнародних економічних відносин. Країни стають учасниками складної системи міжнародних економічних відносин, які динамічно розвиваються в умовах глобалізації світових економічних процесів, відкриваючи широкі можливості для прискореного розвитку національних економік. У результаті географія міжнародного економічного співробітництва розширюється, прискорюючи рух факторів виробництва в різних видах і формах, що обумовлює необхідність вивчення механізмів міжнародного економічного співробітництва, їх складових і тенденцій у сучасних умовах.

Відповідно до Закону України від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання України на основі взаємовідносин між ними, що відбувається як в Україні, так і за кордоном (пункт 8 статті 1). Точніше визначення цієї діяльності міститься в Господарському кодексі України. Відповідно до Кодексу бізнес-діяльність суб'єктів господарювання – це господарська діяльність, яка в процесі її здійснення вимагає перетину митного кордону України майном та (або) робочою силою. Одним із видів зовнішньоекономічної діяльності є експорт та імпорт товарів, капіталу та робочої сили.

Експорт – це митний режим, згідно з яким товари вивозяться за межі митної території України у вільний обіг без зобов'язання повернути їх на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України [7]. Імпорт – митний режим, за якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження періоду їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень [7].

Найважливішим для практичного втілення стратегічного партнерства є правильне визначення стратегічних економічних інтересів країн-партнерів та формулювання пріоритетних напрямків на цій основі та цілей [1]. Таким чином, розвиток зовнішньоторговельного співробітництва між країнами-партнерами сприяє ефективному економічному розвитку всіх його учасників. Для України зовнішньоекономічні відносини, зокрема зовнішньоекономічні відносини, є рушійною силою науково-технічного розвитку, вони дозволяють активізувати економіку, організовуючи спільні дослідження, швидке перенесення сучасних технологій і промисловості, допомагають вирішити багато соціальних проблем, тобто ці зв'язки є визначальним фактором.

Для Азії це можливість економічної динаміки, розширення експорту, економічна присутність у світовому поділі праці, нові перспективи інтеграції тощо.

Аналіз динаміки експорту та імпорту товарів і послуг України з азійськими країнами дозволить більш чітко визначити місце країн регіону в структурі зовнішньої торгівлі України, що покаже, які напрями зовнішньоторговельного співробітництва найбільш перспективні [4]. Для цього, перш за все, проаналізуємо економічну ситуацію в Україні у найзначніший період економічного розвитку (2005–2015 рр.).

Одним із найважливіших аспектів зовнішньоекономічної діяльності України з моменту проголошення незалежності було «формування нового торгового режиму з подальшим його інтеграцією у світову економіку» [3]. Провідна роль у цьому процесі належала формуванню та здійсненню зовнішньоторговельної політики України шляхом:

- ✦ поступового підвищення ступеня відкритості національної економіки;
- ✦ послідовної перебудови товарної структури експорту та імпорту;
- ✦ створення сильного експортного потенціалу;
- ✦ впровадження сучасних форм економічного співробітництва з країнами-партнерами;
- ✦ забезпечення стабільності зовнішньоекономічних зв'язків.

У зв'язку із ситуацією зміни моделі розвитку внутрішнього ринку та характеру зовнішньоторговельного співробітництва України суттєво обмежуються перспективи економічного зростання, що підкреслює

необхідність заміни та, як наслідок, переорієнтації зовнішньоекономічних відносин України на альтернативні ринки для української продукції (рис. 1). У 2015 р. український експорт та імпорт були диверсифіковані серед партнерів, причому 27 основних експортерів та 18 імпортерів склали відповідно 80% загального експорту та імпорту. Індекс проникнення імпорту, який відображає частку внутрішнього попиту, яку задовольняє імпорт, для України у 2015 р. становив 42,3%, що свідчить про часткове задоволення внутрішнього попиту як експортом, так і імпортом, у 2005 р. значення індексу становило 3,1% [2].

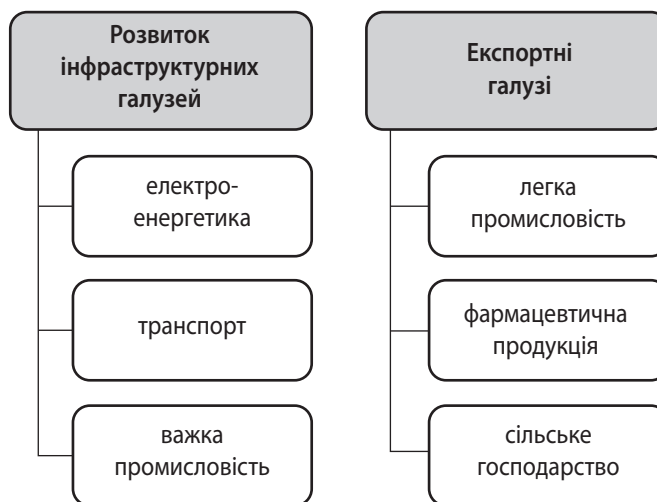

Рис. 1. Основні чинники економічного зростання регіону

Джерело: складено за [5].

У товарній структурі експорту основними групами були «чорні метали» (8,077 млрд дол. США, або 21,19% від загального експорту), «зернові» (6,057 млрд дол. США, або 14,94%), «жири та олії тваринного або рослинного походження» (3,299 млрд дол. США, або 8,95%) (рис. 2).

У товарній структурі імпорту – «мінеральне паливо; олія та її продукти» (10,882 млрд дол. США, або 29,01% від загального обсягу імпорту), «ядерні

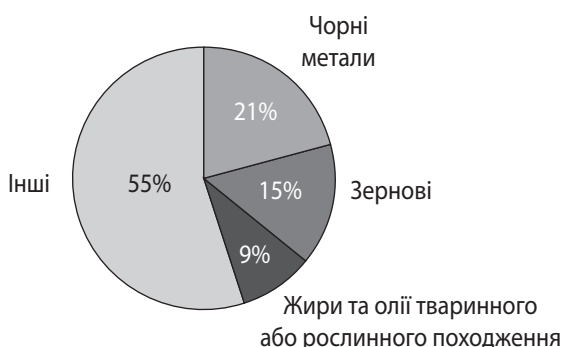

Рис. 2. Основні групи товарів у товарній структурі експорту України

Джерело: складено за [6].

реактори, котли, машини» (3,578 млрд дол. США, або 9,54%), «електричні машини» (2,655 млрд дол., США або 7,18%) (рис. 3).

Проведемо SWOT-аналіз стану ринку зовнішньоекономічної діяльності України та Азії (табл. 1).

PEST-аналіз є маркетинговим інструментом, що виявляє політичні (Political), економічні (Economic), соціальні (Social) і технологічні (Technological) аспекти зовнішнього середовища компанії [8]. Проаналізуємо проблеми макроекономічного стану України за допомогою PEST-аналізу (табл. 2).

ВИСНОВКИ

Визначальною сферою відносин між Україною та країнами Східної Азії є зовнішньоторговельне співробітництво. Останнім часом тенденція до збільшення зовнішньої торгівлі між країнами, що мають негативне сальдо в торгівлі товарами, стабільна. Обсяги імпорту з азійських країн перевищують обсяги експорту з України, аналіз товарної структури доводить її екстенсивний характер, що проявляється в

Рис. 3. Основні групи товарів у товарній структурі імпорту України

Джерело: складено за [6].

SWOT-аналіз стану ринку зовнішньоекономічної діяльності України

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<p>Значний демографічний потенціал. Рухома економічна динаміка. Експортна експансія. Економічна присутність у світовому розподілі праці. Нові інтеграційні перспективи. Регіон Азії досить привабливий для іноземних інвестицій через політичну стабільність і відносно низькі витрати на роботу</p>	<p>Регуляторна складність експортної діяльності. Недосконалі форми фінансових розрахунків. Недорозвиненість транспортної та ринкової інфраструктури, нормативно-правової бази, практики регулювання митних процедур та оподаткування. Відсутність інновацій на українському ринку. Перевищення експорту над імпортом для України</p>
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<p>Розширення та диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків. Відкриття альтернативних ринків для збільшення експорту українських товарів та послуг. Сприяння іноземним інвестиціям. Глибша інтеграція у світову економіку. Зовнішньоторговельні відносини є рушійною силою науково-технічного розвитку, вони дозволяють активізувати економіку, організовуючи спільні дослідження, швидке переоснащення сучасних технологій та промисловості</p>	<p>Обмежена або повна відсутність інновацій в Україні протягом останніх десяти років. Зростання українського експорту характеризується скороченням пропозиції традиційних товарів на існуючі ринки, а також зникненням значної кількості товарів, що раніше експортувалися. Девальвація національних валют, а також погіршення умов для залучення іноземних заощаджень і прямих іноземних інвестицій</p>

Таблиця 2

PEST-аналіз макроекономічного стану України

Політичні фактори	Економічні фактори
<p>Військові дії на сході України та анексія Криму. Активізація співпраці з країнами Європейського Союзу. Погіршення торговельних стосунків з Росією та іншими країнами СНД. Приватизація підприємств галузі. Обмеження на ввезення імпортованих товарів</p>	<p>Негативні тенденції в розвитку економіки України. Низький платоспроможний попит на внутрішньому ринку. Регуляторна складність експортної діяльності. Відсутність належної державної підтримки. Недосконала податкова та митна політика. Перевищення експорту над імпортом для України. Недостатність інвестицій і фінансових ресурсів. Низька інноваційна активність. Постійне зростання цін на матеріально-сировинні товари. Низький рівень доходів населення. Високі податкові ставки</p>
Соціальні фактори	Технологічні фактори
<p>Зменшення кількості працездатного населення. Відтік кваліфікованого персоналу за кордон та в інші галузі. Недостатня кількість кваліфікованого управлінського, інженерно-технічного та виробничого персоналу. Недостатній рівень соціального забезпечення в галузі. Невдоволення населення рівнем життя. Низькі заробітні плати</p>	<p>Низький рівень конкурентоспроможності галузі через технологічне відставання. Значний демографічний потенціал. НТП у соціальній і виробничих сферах. Незначний рівень імпортозаміщення. Інноваційність ідей і стартапів</p>

експорті сировини, низькій диверсифікації товарних груп і високотехнологічному характері імпорту.

Через ситуацію зміни в моделі розвитку внутрішнього ринку та характеру зовнішньоторговельного співробітництва України значно обмежуються перспективи економічного зростання, що підкреслює необхідність заміни, а отже, переорієнтацію зовнішньоекономічних зв'язків України на альтернативні ринки української продукції. За ре-

зультатами оцінки факторів зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та азійськими країнами економічні системи країн є більш взаємодоповнюючими, ніж антагоністичними, що супроводжується активною економічною, інвестиційною, гуманітарною та іншою співпрацею. Розширення співпраці України з країнами Східної Азії є позитивним фактором, включаючи перспективи України для подальшої глибшої інтеграції у світову економіку. Для подальшої успішної реалізації свого економічного потенціалу

Україна повинна переглянути сучасний стан відносин із країнами Східної Азії в контексті обраної гео економічної стратегії та вектора економічного розвитку.

На основі отриманих результатів формуються такі основні **висновки**:

- ✦ Сьогодні жодна країна не може існувати ізольовано, самостійно забезпечувати свої національні інтереси. Як наслідок, виникає об'єктивна потреба в розвитку зовнішньоторговельного співробітництва, розвитку ширшої мережі партнерства в різних сферах, підтримці високих позицій у світових рейтингах.
- ✦ У системі зовнішньоекономічних пріоритетів України співпраця з Країнами Східної Азії створює можливості для диверсифікації зовнішньої політики, активізації співпраці з визначенням спільних цілей і завдань двостороннього економічного розвитку. Стратегічною умовою подальшого поглиблення співпраці є взаємне визнання на офіційному рівні стратегічного партнерства як важливого елемента, який передбачає підписання додаткових двосторонніх угод про додаткові умови та принципи співпраці.
- ✦ На сучасному етапі економічні відносини між Україною та країнами Східної Азії реалізуються через досить обмежені форми співробітництва, які потребують більшої диверсифікації, симетрії та структурної рівноваги. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Козик В. В., Панкова А. Л., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 406 с.
2. Киреев А. Международная экономика : учебник. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. М. : Международные отношения, 1997. 416 с.
3. Мазаракі А., Мельник Т. Зовнішньоторговельна політика: від меркантилізму до неотехнологізму. *Товари і ринки*. 2010. № 2. С. 9–21.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / Шкурупій О., Гончаренко В., Артеменко І. та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 248 с.
5. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2007. 461 с.
6. Кравченко О. Міжнародне стратегічне економічне партнерство в сучасних умовах глобалізації. *Маркетинг в Україні*. 2011. № 4. С. 61–65. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197229303.pdf>
7. Світова економіка і міжнародні відносини: понятійно-термінологічний словник / за ред. Сазонця І., Стукало Н., Сазонець О., Шепелева М. Донецьк, 2010. 575 с.
8. Потапов М. А., Салицкий А. И., Шахматов А. В. Экономика современной Азии : учебник. М. : Международные отношения, 2008. 256 с.

REFERENCES

- Kireyev, A. *Mezhdunarodnaya ekonomika* [International Economics]. Part 1. *Mezhdunarodnaya mikroekonomika: dvizheniye tovarov i faktorov proizvodstva*. Moscow: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 1997.
- Kozyk, V. V., Pankova, A. L., and Danylenko, N. B. *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny* [International Economic Relations]. Kyiv: Znannia, 2008.
- Kravchenko, O. "Mizhnarodne stratehichne ekonomichne partnerstvo v suchasnykh umovakh hlobalizatsii" [International Strategic Economic Partnership in the Modern Conditions of Globalization]. *Marketynh v Ukraini*, no. 4 (2011): 61-65. <https://core.ac.uk/download/pdf/197229303.pdf>
- Malskyi, M. Z., and Matsiakh, M. M. *Teoriia mizhnarodnykh vidnosyn* [Theory of International Relations]. Kyiv: Znannia, 2007.
- Mazaraki, A., and Melnyk, T. "Zovnishnyotorhovelnа polityka: vid merkatytylizmu do neotekhnolohizmu" [Foreign Trade Policy: From Mercantilism to Neotechnology]. *Tovary i rynky*, no. 2 (2010): 9-21.
- Potapov, M. A., Salitskiy, A. I., and Shakhmatov, A. V. *Ekonomika sovremennoy Azii* [Economy of Modern Asia]. Moscow: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 2008.
- Shkurupii, O. et al. *Zovnishnyoekonomichna diialnist pidpriemstva* [Foreign Economic Activity of the Enterprise]. Kyiv: Tsentр navchalnoi literatury, 2012.
- Svitova ekonomika i mizhnarodni vidnosyny: poniatii-terminolohichni slovnyk* [World Economy and International Relations: Conceptual and Terminological Dictionary]. Donetsk, 2010.